

Kan Saddeetiin Isaan Torbanii ti — Lakkoofsa Tokkoffaa

Raawwan lameen Miillar irraa jedhu

Jeff Pippenger

2023-09-13

Wiiliyam Miilar ergaa raajii isaa humnoota lama badiisa geessisan irratti hundeesse; isaanis sirriitti akka Roomaa waaqeffannaa ormootaa fi Roomaa paaphaasii ta'anitti adda baase.

“Wiiliyaam Millar, yeroo hiikoo isaa hojii irra oolchu, kutaa raajii dhuma baraa garaagaraa keessatti mata-dureen walitti bu'iinsa saba Waaqayyoo fi diinota isaanii gidduutti deddeebi'ee mul'atu akka jiru hubate. Innis qorannoo isaa keessatti aangawoota saba Waaqayyoo bara baraan ari'atan irratti yaad-rimee xureewwan lamaa jechuun beekamu guddisee, kanas heera mootummaa amantii hin ta'in (xureeffannaa jalqabaa) humna ari'ataa mana amantii alaa argamu agarsiisu jechuun, fi paaphaasummaa (xureeffannaa lammaffaa) aangoo ari'ataa mana amantii keessaa jiru bakka bu'u jechuun ibse. Yaadni xureewwan lamaa jedhu kun hiika raajii inni itti aansuun kennu irra caalaa kan ittiin beekamu ture.” P. Gerard Damsteegt, Foundations of the Seventh-day Adventist Message and Mission, 22.

Warriin ti'ooloojii Adventizimii akkaataa Milar itti raajii hojiirra oolche keessatti humnoonni lama badiisa geessisan—waaqeffannaa mootummaa fi paappaasummaa—akka bu'uuraatti turan jechuun dhugaa ta'uu isaa ni amanu; garuu isaan kana seenaa warra Milar qofa xiinxaluu akka ta'etti yoo ilaalle malee, akka dhugaa Waaqni isaaf kenneetti hin ilaalan.

"Waaqayyoo nama qonnaan bulaa Macaafa Qulqulluu hin amanne tokko gara raajiiwwan qorachuuf isa geggeessuuf, garaa isaa irratti hojjetuuf ergamaa Isaa erge. Ergamoonni Waaqayyoo isa filatame sana irra deddeebi'anii daawwatan; sammuu isaa qajeelchuu fi raajiiwwan yeroo hunda saba Waaqayyootti dukkanaa'anii turan hubannaa isaatti banuuf. Jalqabni sansalata dhugaa isaaf kenname, innis hidhaa irraa gara hidhaatti barbaadaa akka deemutti geggeeffame; hanga inni Dubbii Waaqayyoo dinqii fi kabajaan ilaaluutti. Achitti sansalata guutuu dhugaa ni arge. Dubbiin inni duraan hafuura irraa hin kennamne jedhee ilaalaa ture sun amma bareedinaa fi ulfina isaatiin mul'ata isaa duratti baname. Inni kutaan tokkoo Macaafa Qulqulluu kan biraa ibsa akka ta'e ni arge; yeroo himni tokko hubannaa isaa irraa cufame, kutaa biraa Dubbichaa keessatti isa ibsu ni argate. Inni Dubbii qulqulluu Waaqayyoo gammachuudhaan, akkasumas kabajaa fi sodaqabeessa gadi fagoodhaan ilaale." Barreeffamoota Duraa, 230.

“Ergamaan isaa” jechuun obboleettii White'n ifatti Gaabri'eel akka ta'e ni ibsame.

Jechoota ergamaa, “Ani Gabri'el isa fuula Waaqaatti dhaabbadhu,” jedhu, inni mootummaa samii keessatti sadarkaa ulfinaa guddaa qabu akka ta'e ni agarsiisu. Yommuu inni ergaa tokkoo wajjin gara Daani'el dhufe, akkana jedhe: “Isa kana keessatti Mikaa'el [Kiristoos] Bulchaa keessan malee namni na wajjin cimu tokko illee hin jiru.” Daani'el 10:21. Waa'ee

Gabri'elitti Fayyisaan Mul'ata keessatti akkana jedha: “Innis ergamaa isaatiin gara tajaajilaa isaa Yohaannisitti ergee mallattoo itti godhee ibse.” Mul'ata 1:1. Ergamaan sunis Yohaannisitti akkana jedhe: “Ani si wajjin, obboloota kee raajota wajjinis, garbicha hidhata tokkichaa dha.” Mul'ata 22:9, R.V. Yaada dinqisiisaa dha—ergamaan ulfina keessatti Ilma Waaqayyoo itti aanuu sun, kaayyoo Waaqayyoo namoota cubbamoota ta'aniif banuuf kan filatame ta'uu isaa. *The Desire of Ages*, 99.

“Yaadni dinqisiisaa—ergamaan ulfinaan Ilma Waaqayyoo itti aanuu inni kaayyoo Waaqayyoo gara yaada William Milleritti banutti filatame” dha. Gaabri'el qofa utuu hin ta'in, ergamoonni baay'eenis hubannaa isaa raajiiwwan “kan yeroo dheeraadhaaf saba Waaqayyootiif dukkanaa'an” keessatti isa qajeelchan. Gaabri'elii fi ergamoonni biroon Millerin Macaafa Qulqulluu keessa Seera Uumamaa irraa jalqabanii tartiibaan isa geggeessan. Kanaafuu, inni duraan dura raajii yeroo dheeraa Macaafa Qulqulluu keessaa isa dheeraa ta'e, jechuunis “yeroo torba” (waggaa kuma lama dhibba shan fi digdama) kan Leewwota boqonnaa digdamii ja'a keessaa ta'eetti geeffame; kunis, osoo hin geeffamin dura, guyyoota kuma lama dhibba sadii kan Daani'el boqonnaa saddeet lakkoofsa kudha afuriitti geeffametti ture.

“Ani achiis kadhannaafii dubbii Waaqayyoo dubbisuuf guutummaatti of kenne. Yaada duraan of keessatti qabuu hundumaa cinaatti dhiisuuf murteesse; Caaffata Qulqullaa'oo Caaffata Qulqullaa'oodhaan sirriitti wal bira qabee ilaaluuf, akkasumas qorannaa isaa karaa sirna-qabeessaa fi tooftaa-qabeessa ta'een geggeessuuf kaayyeffadhe. Ani jalqaba Uumama irraa eegale; hiikni kutaa keessaa tokkoon tokkoon isaa akkasitti ifa ta'ee natti banamutti, akka waan iccitii hiikuu dadhabsiisu tokkoo yookaan wal faallessuu tokkoo irratti na hin dhiphisneetti, lakkoofsa lakkoofsaan dubbisaa deeme; ariitiidhaan hin tarkaanfanne. Yeroo ani waan tokko ifa hin taane argutti, hojii koo isa barameen kutaa isa wajjin wal qabatan hundumaa wal bira nan qabe; gargaarsa CRUDEN tiinis, barruulee Caaffata Qulqullaa'oo keessaa iddoo jechoonni ijoo kutaa ifa hin taane sana keessatti argaman kam iyyuu jiran hundumaa nan qoradhe. Ergasii, jechi hundinuu dhimma barruu sana irratti gahee isaa sirrii akka qabaatu yoo ta'e, ilaalchi koo isaa irratti qabu yoo kutaa wal qabatan Macaafa Qulqulluu keessaa hundumaa wajjin walii gale, inni sun rakkoo ta'uu dhiisa. Karaan kanaan dubbisa Macaafa Qulqulluu, yeroo ani isa yeroo jalqabaatiif dubbisee xumuruu irratti turetti, waggaa lama keessaa naannoo isaatti nan itti fufe; innis ofumaan hiikaan isaa of keessaa akka baasu guutummaatti quufee amane. Ani akka argeetti, Caaffata Qulqullaa'oo seenaa wajjin wal bira qabuudhaan, raajiiwwan hundinuu hamma isaan raawwatamanitti, jecha jechaatti raawwatamanii turan; fakkeenyoonna, jecha fakkeessituun, mammaaksi, wal fakkeessitoonni, fi kkf. Macaafa Qulqulluu keessaa jiran hundinuu yookaan walitti hidhamiinsa isaanii isa dhihoo keessatti hiikaman, yookaan jechoonni isaanii ibsaman kutaa dubbii sanaa birootti hiikni isaanii kennama; akkasitti erga hiikamaniis akka ibsa sanaa wajjin walsimuun jecha jechaatti hubatamuu qabu. Kanaanis, Macaafni Qulqulluun sirna dhugaa mul'ifamanii ta'e, isa baay'ee ifa ta'eenii fi salphaatti kenname akka ta'e, kanaafuu “namni karaa deemus, yoo gowwaa ta'e illee, achi keessatti hin dogoggoru” jedhee guutummaatti amane. ...”

“Qorannaa Qulqulluu caalaatti qorachuun koo irraa, yeroo torban mootummaa Saba Ormaa yeroo Yihudoonni booji'amuu Minaasee keessatti saba of danda'ee ta'uun isaanii dhaabanitti jalqabuu akka qabu, kunis akka yeroo shallaggoonni seenaa hundarra gaariin ramadanitti

Dh.K.D. 677 ta'uu isaa; guyyoonni 2300 sun torbanota torbaatamaa wajjin jalqabu, kan shallaggoonni seenaa hundarra gaariin Dh.K.D. 457 irraa eegalan; akkasumas guyyoonni 1335, jechuunis yeroo aarsaan yeroo hundumaa irraa kaafamee fi waan jibbisiisaan badiisa fidu dhaabame, Daani'el boqonnaa torba lakkoofsa kudha tokko, ol'aantummaan Phaaphaasii erga wantoonni jibbisiisoon waaqeffannaa warra mootummaa Roomaa durii irraa kaafamanii booda dhaabamee irraa lakkaa'amuu akka qaban, kunis akka seenaa barreessitoota hundarra gaarii ani mari'achuu danda'eetti naannoo B.D. 508 irraa lakkaa'amuu akka qabu, nan xumure. Yeroo raajii kana hunda guyyaa adda addaa shallaggoonni seenaa hundarra gaariin taateewwan irraa ifatti lakkaa'amuu qabanitti ramadan irraa lakkaa'uun, hundinuu walitti dhufanii yeroo tokkootti, jechuunis naannoo B.D. 1843tti xumuramu turan. Akkasiin, bara 1818 keessatti, qorannaa koo Writings Qulqulluu waggaa lamaa xumuruun, yeroo sana irraa waggoota digdamii shan keessaa dhimmoonni mootummaa keenya amma jiru hundinuu xumuramuu akka qaban jechuun xumura ulfaataa sana irratti geeffame..." William Miller's Apology and Defense, 6, 12.

Seerri waa dubbii jalqabaa ibsamuun tokko wanti jalqaba irratti ibsame isa caalaatti barbaachisaa ta'uu isaa ni hundeessa; waan Mul'ata boqonnaa tokko lakkoofsa tokko keessatti jalqaba irratti ibsame immoo adeemsa qunnamtii Abbaa fayyadamuudha: innis ergaa Yesusiif kenna; Yesus immoo ergamaa Isaatiif kenna; inni achii immoo raajichaaf kenna; raajichis barreessee waldoota kiristaanaatti erga. Yommuu Adventizimi hojii fi argannoowwan William Miller didde, hundee isaanii qofa utuu hin ta'in, adeemsa qunnamtii isa Miller hubannoowwan isaatti geesse sana illee didde; akkasumas adeemsa namoonni Mul'ata Yesuus Kiristoos isa yeroo qorannoon cufamuu dura banamu sana hubachuuf karaa tokkicha ta'e ni didde.

Miilariin akka hubatamuuf yeroo torban kan Seera Lewwotaa keessatti ibsame bara 677 BC irraa akka jalqabe geggeeffame. Booda, bara 1856tti qofa, Gooftaan Hiraam Eedsoniin fayyadamee bittinnaa yeroo torbanii kun qomoo kudhan kaabaa Israa'el irratti illee raawwatame akka ta'e adda baase. Gooftaan hubannaa yeroo torbanii kan argannoo bu'uura Miilariin yeroo torbanii irratti godhameen walii galu, garuu isa sana baay'ee caalu, horachuuf yaalaa ture. Garuu bara 1856tti ifni Hiraam Eedsoniin dhihaate haala iccitii qabuun xumurame; sababni isaas barruun sadarkaa saddeettaffaa walitti aansichaa jechoota Jeems Wiit, yeroo sana gulaalaa Review and Herald ture, "Itti fufa" jedhuun xumurame. Inni "itti fufa" ture; garuu hamma booddee Fulbaana 11, 2001tti miti, yeroo Gooftaan saba isaa gara "daandiiwwan durii" geessee fi dhuma irratti gara walitti aansa barruulee Hiraam Eedsoniin barreeffamee hin xumuranneetti isaan geggeessetti.

Nuti yeroo ammaa fincila abdii guddaa sanaa booddee yeroo gabaabaa keessatti jalqabame irratti xiyyeeffachaa hin jirru; garuu akka qofa akeeknuuf, Miller gara "yeroo torba" kan Lewwota boqonnaa digdamii ja'aatti geggeeffame illee, Gooftaan hubannaa jalqabaa waa'ee yeroo torbanii Miller irratti hundaa'e sanaa olitti dabalee guddisuuf kaayyeffatee akka ture ifaadha. Inni Hiraam Eedson filate; tajaajilaa isuma seenaa sana keessaa, isa duraanis mul'ata Kiristoos Onkoloolessa 23, 1844 irratti Gara Iddoo Hundumaa Caalaa Qulqulluutti ce'uu argisiisu kennuuf filatee ture sanauma.

Kunoo sababii ani jecha ti‘ooloojii Adventistii fayyadameef, ijaarsi hojiiwwan raajii Miller hundumaa ittiin hiikaman hundi hubannaa isaa humnoota lamaa badiisaanii irratti akka hundaa’e beeksisuudha; humnoonni kun kitaaba Daani’el keessatti akka “kan yeroo hundumaa” (heethenummaa)tti bakka bu’amaniiru; inni kun yeroo hundumaa yookaan “balleessaa” yookaan “jibbitsa” wajjin walqabata; isaan lamaanis gama garagaraa humna badiisaa paapaasummaa bakka bu’u. Hubannaan bu’uuraa Miller waa’ee humnoota Roomaa, seenaa inni bakka bu’u sana irraa kaasee, baay’ee guddateera.

Ergamoonni Waaqayyoo, Gebri’el dabalatee, gara hubannoowwan inni labsaa turetti Millar geggeessan. Hubannoowwan sun raajiiwwan inni labse, seerota hiikkaa Macaafa Qulqulluu inni itti fayyadame, akkasumas bu’uura hojii kan raajiiwwan sirriitti qindeessuuf isa dandeessise of keessatti qabatu. Daani’el keessatti humnoonni lama diigumsaa fidan kan ibsaman Roomaa waaqeffannaa mootummaa durii fi Roomaa paaphaasummaa akka ta’an Millaritti kenname. Future for America ammoo bu’uura humnoota sadii diigumsaa, jechuunis jawwee, bineensaa fi raajii sobaa, itti geggeeffame.

Anis afuuroo fakkaatan xuraa’oo sadii afaan jawwee keessaa, afaan bineensaa keessaa, akkasumas afaan raajii sobduu keessaa ba’an nan arge. Isaan kun hafuurota seexanotaa, dinqii hojjetan, warra mootota lafaa fi biyya lafaa hundumaa bira dhaqan, akka isaan gara waraana guyyaa guddaa Waaqa Hundumaa Danda’uu sanaatti walitti qabanidha. Mul’ata Yohaannis 16:13, 14.

Bu’uurri Ameerikaatiif jedhu hojii Miiler irratti ijaaramaera, garuu bakka hojii isaa itti dhaabate sanaa ni ce’a. Adveentizimiin bu’uura hojii isaa dhiisee, teoloojii Pirootestaantizimii gantuu fi Roomaa irra deebi’e. Sararri raajii isauma san kitaaba Daani’el keessatti jalqabame, kitaaba Mul’ataa keessatti itti fufamee fudhatama.

“Macaafni Mul’ataa kitaaba chaappame dha, garuu immoo kitaaba baname dhas. Inni taateewwan dinqisiisoo bara dhumaa seenaa lafa kanaa keessatti raawwatamuu qaban galmeessa. Barsiisonni kitaaba kanaa ifaa fi murtaa’oo dha; kanneen iccitii qofa fakkaatanii hubatamuu hin dandeenye miti. Isatti sararri raajii inni Daani’el keessatti fudhatame sunuma deebi’ee itti fufa. Raajiiwwan tokko tokko Waaqayyoo irra deebi’ee dubbateera; kanaanis isaanii irratti barbaachisummaan kennamuu akka qabu agarsiiseera. Gooftaan wantoota bu’aa guddaa hin qabne irra deebi’ee hin dubbatu.” Manuscript Releases, volume 9, 8.

ମିଲର ପ୍ରକାଶିତବାକ୍ୟ ପୁସ୍ତକର ଭବିଷ୍ୟବାଣୀଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝିପାରିଲେ ନାହିଁ, କାରଣ ଦାନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଯେଉଁ ପ୍ରକାଶିକତା ଓ ପାପାତନ୍ତ୍ରର ଧାରା ଏତେ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବେ ଚିହ୍ନିତ ହୋଇଛି, ପ୍ରକାଶିତବାକ୍ୟ ପୁସ୍ତକରେ ସେହି ଧାରାକୁ ବିସ୍ତାର କରାଯାଇ ଭବିଷ୍ୟବାଣୀମୟ ଇତିହାସର ମଞ୍ଚରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଯେ ନିର୍ଯ୍ୟାତନାବାୟକ ଶକ୍ତି ଆସିବ, ତାହାକୁ ସମତେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି।

“Gara waaqeffannaa tolfamoo sanaatiin, achiis Phaaphaasummaa sanaatiin, Seexanni dhugaa-baatota Waaqayyoo amanamoo ta’an lafa irraa haquuf yaalii godhaa jaarraa hedduudhaaf humna isaa hojii irra oolche. Warri waaqeffannaa tolfamoo fi warri phaaphaasummaa hafuura bineensichaa isa tokkoon kakaafaman. Garaagarummaan isaanii inni jiru, Phaaphaasummaan tajaajila Waaqayyoo fakkeessuudhaan diina caalaa balaa qabu fi

gara-jabeessa ta'uu isaa qofa ture. Karaa Roomaanummaa sanaatiin, Seexanni biyya lafaa booji'e. Waldoonni Waaqayyoo jedhaman gowwoomsaa kana keessa hammatamanii turan; uummanni Waaqayyoo immoo waggoota kuma tokkoo ol dheekkamsa bineensichaa jala dhiphatan. Yeroo Phaaphaasummaan humna isaa irraa buqqifamee ari'atamuu irraa dhaabuuf dirqame sanatti, Yohaannis humna haaraa tokko sagalee bineensichaa irra deebi'ee dubbachuuf, hojii gara-jabeessaa fi arrabsoo Waaqayyoo sanuma itti fufuuf ol ka'aa jiru arge. Humni kun, inni isa dhumaa waldaa fi seera Waaqayyoo irratti waraana banutti jiru, gaanfa hoolaa fakkaatan qabuun bineensa tokkoon fakkeeffame. Bineensonni isa dura turan galaana keessaa ol ba'an; inni garuu lafa keessaa ol ba'e; kunis saba ittiin fakkeeffame sanaa ka'umsa nagaa qabu agarsiisa. 'Gaanfawwan lama hoolaa fakkaatan' sirriitti amala mootummaa Ameerikaa Tokkummaa, akkuma inni bu'uura seerota isaa lama ta'aniin ibsame, jechuunis mootummaa uummataatiin buluu fi Pirootestaantummaa, bakka bu'u. Qajeelfamoonni kun akka sabaatti humnaa fi badhaadhina keenyaatiif icciitii dha. Warri jalqaba qarqara Ameerikaa irratti iddoo dheessuu argatan, gaaffii of-tuulummaa paaphaasummaa fi cunqursaa mootummaa moototaa irraa bilisa ta'e biyya tokko bira ga'uu isaaniitti gammadan. Mootummaa bilisummaa mootummaa fi amantii bu'uura bal'aa irratti dhaabuuf murteessan."

"Garuu sararaan qalama raajii cimaa ta'e kun suuraa nagaa qabeessa kana keessatti jijjiirama akka jiru ifa baasa. Bineensi gaanfa akka hoolaa qabu sagalee ajjeechaa keessaa sagalee bineensaa ni dubbata; innis 'humna bineensa isa dura ture hundumaa isa duratti ni hojjeta.' Raajiinis akka inni warra lafa irra jiraatanitti fakkii bineensichaaf akka tolchan dubbatu, akkasumas akka 'inni hundumaa, xinnaa fi guddaa, sooressa fi hiyyeessa, bilisa ta'ee fi garba ta'e, harka isaanii mirgaa irratti yookaan adda isaanii irratti mallattoo akka fudhatan godhu; namni mallattoo sana, yookaan maqaa bineensichaa, yookaan lakkoofsa maqaa isaa yoo hin qabaatin, akka hin bitne yookaan hin gurgurre' ni labsiti. Kanaanis Pirootestaantummaan tarkaanfii Paaphaasummaa duukaa bu'a." Signs of the Times, November 1, 1899.

Milleriif bineensi galaanaa fi bineensi lafa keessaa ba'e Mul'ata boqonnaa kudha sadi keessatti Roomaa waaqeffannaa sobaa, itti aansuudhaanis Roomaa paaphaasummaa akka agarsiisan ture. Miller akkasumas sirna hiikkaa isaa Mul'ata boqonnaa kudha torbatti hojiirra oolchuuf yaaleera; garuu fayyinni madaa du'aa paaphaasummaa, gaheen raajii Ameerikaa fi Tokkummaa Mootummootaa keessatti qaban, bu'uura waaqayyoo ergamootaan isaaf kenname sanaa alatti turan. Isaaf, bineensi lafa keessaa ba'e Mul'ata boqonnaa kudha sadi keessatti paaphaasummaa ture.

Miller ergamaa harka Pirootestaantoota maqaa qofaan of waaman, warra Bara Dukkanaa keessaa ba'anii turan irraa uffata aangoo Pirootestaantummaa irraa buusuuf hojii irra ooluu qabu ture. Yeroon Ameerikaan akka bineensa jawwee dubbattu, yeroo Riphaabilikaan dimokraasii ta'u, akkasumas Pirootestaantummaan gantuu mootummaa gantuu wajjin walitti makamee walmakaa waldaa fi mootummaa isa fakkeenya papasummaa ta'e irra deebi'ee dhaabu, bara isaatti amma iyyuu gara fuulduraatti hafe ture. Sababii kanaaf, inni kitaaba Mul'ataa keessatti caasaa waaqayyoo isa ergamoota irraa argate keessa kaa'uuf yaale.

Inni bara 1798 keessa yeroo mul'anni laga Ulaay, isa Daani'el boqonnaa saddeetii fi sagal keessatti argamu, hiikamee baname, dabaluu beekumsaa kan achi keessaa bu'e akka hubatuuf filatame.

Fuulduratti Ameerikaadhaaf immoo mul'ata laga Hiddeqeel, isa Daani'el boqonnaawwan kudhanii hanga kudha lamaanitti argamu, kan bara 1989 keessatti hiikamee baname hubachuun ture; yeroo sanattis, akkuma Daani'el boqonnaa kudha tokko, lakkoofsa afurtama keessatti ibsame, biyyoonni mootummaa Sooviyeetii duraanii bakka bu'an papphaasummaa fi Yunaayitid Isteetsiin swept away ta'an.

Bu'uuraa ergamoonni Future for America'f kennan, akkaataa hiika kennuu fi hojiirra oolchuu raajii keessatti, walitti dhufeenya sadi-geessaa jawwee, bineensaa fi raajii sobaa keessatti irratti hundaa'e ture.

“Ifi Daani'el Waaqa irraa argate addumaan bara dhumaa kanaaf kenname. Mul'anni inni qarqara Ulaayii fi Hiddeqeel, lagaawwan guguddoo Shinaar biratti arge, amma adeemsa keessatti raawwatamaa jira; wantoonni raajii keessatti dubbataman hundinuu immoo dhi'oo keessatti ni raawwatamu.” Testimonies to Ministers, 112.

Milerotonni ergaa ergamaa isa jalqabaa fi isa lammaffaa dhiheessanii, murtiin akka baname labsan. Fuuldurri Ameerikaaf ergaa ergamaa isa sadaffaa dhiheessaa jira.

Ani nan dhaabe; Apoolos bishaan isaaf kenne; garuu Waaqayyotu guddina kenne. Egaa inni dhaabu kam iyyuu miti, inni bishaan kennus kam iyyuu miti; garuu Waaqayyo, inni guddina kennu qofa. Inni dhaabuu fi inni bishaan kennu tokko; namni hundinuus akka hojii mataa isaatti badhaasa mataa isaa ni argata. Nu Waaqayyo wajjin hojjettoota; isin lafa qotamaa Waaqayyoo, ijaarsa Waaqayyoo. Ani akka ayyaana Waaqayyoo isa natti kennameetti, akka ogeessa ijaarsa hundee kaa'uutti hundee kaa'eera; namni biraan immoo isa irratti ijaara. Garuu namni hundinuu akkaataa itti isa irratti ijaaru haa of eeggatu. Hundee isa kaa'ame, jechuun Yesuus Kiristoos, malee hundee biraa namni tokko iyyuu kaa'uu hin danda'u. 1 Qorontos 3:6–11.

Ergaa ergamaa sadaffaa sirriitti dhiheessuuf, ergaawwan ergamoota lamaan duraa illee dhiheessuun siif dirqama; jechuunis, inni sadaffaan isa jalqabaa fi isa lammaffaa malee jiraachuu akka hin dandeenye nutti himameera. Ergaan jalqabaa fi lammaffaan hundee dha, inni sadaffaan immoo dhagaa xumuraa ti; garuu ergaan sadaffaan ergaa jalqabaa fi lammaffaa gonkumaa hin mormu yookaan wal hin faallessu. Yoo akkas godhe, inni ergaa dhugaa miti.

“Ergaan inniifi lammaffaan bara 1843 fi 1844 keessatti kennaman; amma immoo lallaba ergamaa sadaffaa jala jirra; ta'us ergaawwan sadanuu amma iyyuu lallabamuu qabu. Namoota dhugaa barbaadaniif isaan irra deebi'amanii ibsamuu isaanii ammaas akkuma yeroo kam iyyuu barbaachisaa dha. Qalamaanis ta'e sagaleedhaanis lallabicha dhageessisuu qabna; tartiiba isaanii fi raawwii raajiiwwan nu ergaa ergamaa sadaffaatti geessan agarsiisuu qabna. Tokkoffaa fi lammaffaa malee sadaffaan jiraachuu hin danda'u. Ergaawwan kana maxxansa keessatti, lallaba keessatti, sarara seenaa raajii keessatti wantoota ta'anii darbanii fi wantoota gara fuulduraatti ta'an agarsiisuudhaan biyya lafaatiif kennuu qabna.” Selected Messages, kitaaba 2ffaa, 104, 105.

Seenaa baay'ee bareedaa ta'e tokko seenaa Miilariitotaa fi seenaa keenya irratti jira. Miilariitonni jalqaba turan; nuti immoo dhuma dha. Isaan ergaa ergamoota isa jalqabaa fi isa lammaffaa

dhi'eessanii keessa jiraatan. Nuti ergaa ergamaa isa sadaffaa dhi'eessina. Ergaan isaanii kan hin hiikamne (mul'ata Ulaay) boqonnaawwan Daani'el lama keessatti argama; kan keenya immoo (mul'ata Hiddeqel) boqonnaawwan sadii keessatti argama. Isaan wayyoota isa jalqabaa fi isa lammaffaa adda baafatan, akkasumas guutamuu wayyoo isa lammaffaa keessatti jiraatan. Nuti wayyoo isa sadaffaa adda baafna, akkasumas guutamuu isaa keessatti ni jiraanna. Bu'uura isaanii hojii raawwii raajii ittiin hiikan Roomaa waaqeffannaa mootummaa (jawwecha) fi Roomaa paaphaasummaa (bineensa) ture. Bu'uuri keenya hojii raawwii raajii ittiin hiiknu immoo Roomaa ammayyaa akka bineensa dachaa sadii qabuutti dha.

Akka amala ibsa Mul'ata boqonnaa kudha torba keessatti amala Roomaa paaphaasotaa, inni saddeettaffaa kan torban keessaa ta'e, ilaaluuf jalqabnu, seenaa hundeeffamaa keessatti Millerootni waa'ee Roomaa maal akka hubatan ilaaluun barbaachisaa dha. Ergamaan sadaffaan ifa dabalataa ni qabaata; garuu ifni sun matumaa dhugaa hundeeffame hin faalleessu.

Daani'el boqonnaawwan lama, torba, saddeet, kudha tokkoo fi kudha lamaan, humnoota biroo gidduutti Roomaa ni agarsiisu. Nu, akka bu'uura itti fayyadama raajii Millaritti, bara 1798 dura sadarkaa Roomaa lama—waaqeffannaa mootummaa Roomaa durii fi paaphaasummaa—ilaalla. Millar fi pirooniyaroonni, Daani'el boqonnaa kudha tokko fi lakkoofsa kudha afur keessatti “saamtoonni saba keetii” jedhamee ibsame Roomaa akka bakka bu'u ni adda baasu.

Yeroo sana keessa namoonni baay'een mootii kibbaa irratti ni ka'u; akkasumas saamtoonni saba keetii mul'ata sana jabeessuuf of ol in kaasu; garuu ni kufu. Daani'el 11:14.

Keeyyata kana keessatti yaad-rimee barbaachisoo yoo xiqqaate lama ilaaluun barbaachisaa dha. Jechi “mul'ata” jedhu keeyyata kana keessatti argamu, kitaaba Daani'el keessatti jechoota Ibrootaa lama keessaa tokkoo kan “mul'ata” jedhamee hiikamu dha. Jechoota Ibrootaa keessaa inni tokko kan “mul'ata” jedhamee hiikamu châzôn jedhu dha; innis abjuu, yookaan raajii, yookaan mul'ata jechuun hiikama. Jechi châzôn seenaa raajii, yookaan yeroo murtaa'e tokko adda baasa; innis Daani'el keessatti yeroo kudhan argama, yeroo hundas “mul'ata” jedhamee hiikama.

Jechi biraan Ibrootaa kan biraan “mul'ata” jedhamee hiikamu mar-eh' dha; hiikni isaas bifa mul'achuu dha. Jechi mar-eh' mul'ata tokkicha, jechuunis yeroo murtaa'aa tokko keessatti waan argamu tokko adda baasee agarsiisa. Jechi Ibrootaa mar-eh' kitaaba Daani'el keessatti yeroo kudha sadii argama; yeroo ja'a “mul'ata” jedhamee hiikama; yeroo afur “fuula” jedhamee, yeroo lama “bifa mul'achuu” jedhamee, yeroo tokko immoo “bareedaa” jedhamee hiikama.

Saamtonni sabaa kee kiyyoo si'ataa kan uummata keetii Roomaan bakka bu'u; kanaaf, mata-dureen raajii kan Roomaa kitaaba Daani'el keessatti “mul'ata” raajii sana dhaabuudha. Kanaafis, hiika barbaachisummaa Roomaa akka mallattoo raajitti hubachuun baay'ee barbaachisaadha.

Loogikiin raajii dubbiin “mul'ata” jedhu, inni seenaa raajii bakka bu'u, isauma “mul'ata” jedhu kan kitaaba Mul'ataa keessatti dubbatame ta'uu akka barbaadu agarsiisa; sababiin isaas, waxyi Daani'elii fi Mul'anni kitaaba tokko ta'uu isaanii, wal guutuu isaanii, waliif guutummaa fiduu isaanii, akkasumas sararri raajii inni Daani'el keessatti argamu Mul'ata keessatti itti fufamee

fudhatamuu isaa adda baasa. Qabxiileen kun kanneen Hafuurri Raajii keessatti ibsaman duraanuu barruulee kana keessatti hammatamanii jiru; kanaaf amma deebi'ee isaan hin dabaluu. Qabxii biraa tokko immoo dabala; innis isa nuti duraanuu obboleettii White irraa hammachiifne dha. Qabxiin sunis kitaabni Macaafa Qulqulluu hundi kitaaba Mul'ataa keessatti walitti dhufee achittis akka xumuramu dha. "Mul'atni" seenaa raajii (châzôn) inni Daani'el keessatti argamu, dhimma raajii Roomaa wajjin hundeeffame, mul'ata seenaa raajii guutuu Macaafa Qulqulluu keessatti argamu bakka bu'a. Kitaabni Macaafa Qulqulluu hundi Mul'ata keessatti walitti dhufee achittis xumurama; Waaqayyo immoo ofii Isaa gonkumaa wal hin faallessu. Matumaa! Yoo ati Inni akkas godhe jechuun yaadde, wanta tokko sirriitti hin hubanne jechuu dha. Jechi Ibrootaa walfakkaataan sunuma (châzôn) kitaaba Fakkeenya keessattis "mul'ata" jedhamee hiikama.

Bakka mul'anni hin jirretti, sabni ni bada; inni seera eegu garuu eebbifamaa dha. Fakkeenya 29:18.

Inni qophiin jalqabaa waa'ee lakkoofsa sanaa ilaalamuu qabu dha. Yoo Roomaan dogoggoraan hubanne, mul'ata seenaa raajii hundeesuu hin dandeenyu. Dhugaan sun bu'uuraan carraaqyii Jezuwoonnii fi warri biroo seenaa keessatti xumuraan dhimma raajii Roomaa balleessuuf ti'ooloojii sobaa galchan ibsa. Akkuma hubannaa bu'uura Roomaa ilaallu, kana yaadatti qabachuu qabna.

"Warri dhugaa dubbii kanaa hubachuudhaan burjaaja'an, hiika farra-Kiristoos arguu keessatti kufan, dhuguma of isaanii gara cinaa farra-Kiristoositti ni kaa'u. Amma nuuf addunyaatti of makuun yeroo miti. Daani'el qooda isaa keessatti fi iddoo isaa irratti dhaabbatee jira. Raajiiwwan Daani'elii fi kan Yohaannis hubatamuu qabu. Isaan wal hiiku. Isaan addunyaadhaaf dhugaa namni hundinuu hubachuu qabu kennu. Raajiiwwan kun addunyaa keessatti dhugaa ba'uutti ta'uu qabu. Guyyoota dhumaa kana keessatti yeroo isaan raawwataman, isaan ofuma isaaniitiin ni ibsamu." Kress Collection, 105.

Yoo hiika farra Kiristoosii (Roomaa) arguu keessatti kufte, Rooma wajjin ni hirmaatta; akeekkachiisni kunis dandeettii kitaabota Daani'elii fi Mul'ataa hubachuu yookaan hubachuu dadhabuu keessatti kaa'ameera. Millerootti bu'uura hubannaa Adventizimii isaanii, Roomaa eenyummaa ishee beekuudhaan ijaaran. Isaan Roomaan humnoota lama diiggaa fidaniin akka bakka buufamte hubatanii turan; lameenuu marsaalee Roomaa turan; garuu Roomaan akka walitti dhufeenya sadan keessaa tokkootti, akka kitaaba Mul'ataa keessatti bakka buufametti, arguuf iddoo seenaa sana irra hin geenye turan. Kanaafuu Daani'el bu'uura Millerootaan bakka buufame dha; Mul'annoon immoo dhagaa xumuraa Future for America'n bakka buufame dha. Qabxiin biraa Daani'el boqonnaa kudha tokko lakkoofsa kudha afur irraa nuti adda baafachuu barbaannu jira.

මීලේ සහ අරඹුම් පුරෝගාමීහු නබුකද්නසේසරගමේ සිහිනයේ දූපය බැබිලෝන, මදෙෝ-පර්සියාව, ග්රීසිය හා රෝමය යන රාජධානී හතර නියෝජනය කරන බව අවබෝධ කර ගත්හ. ඔවුන්ට සිව්වන රාජධානියෙන් ඔබ්බට දැකිය නොහැකි විය; මක්නිසාද පාප්වරුන්ගමේ රෝමය යනු රෝමයේ දවෙන අදියරක් පමණක් බවත්, එබැවින් සිව්වන රාජධානිය 1798 දී අවසන් වූ බවත් ඔවුන් අවබෝධ කරගෙන සිටියහ. ඉතිහාසය පිළිබඳ ඔවුන්ගමේ දෘෂ්ටිකෝණයෙන් ඉතිරිව තිබූ එකම අනාවැකිමය සලකුණ වූයේ, කන්දෙන් කපන ලද පර්වතය දූපයේ පාදවලට පහර දෙන තැන වන

කිරිස්තුස්වහන්සේගේ දවෙන පැමිණීමය. මීලරෙයිට්වරු අජානික රෝමය හා පාප්වරුන්ගේ රෝමය අතර අනාවැකිමය වනෙස්කම් හඳුනාගත් නමුත්, 1798 කිරිස්තුස්වහන්සේගේ නැවත පැමිණීම සමඟ ගැලපීමට බලකරුණු බැවින්, ඔවුන්ට රාජධානී හතරකින් ඔබ්බට දැකිය නොහැකි විය.

“Nu yeroo hojii qulqulluun Waaqayyoo miila fakkii sanaatiin, isa keessatti sibiilli suphee dhoqqee wajjin makameen bakka buufamu irra geenyeerra. Waaqayyoo saba qaba, saba filatamaa qaba; hubannoon isaanii qulqulleeffamuu qaba, warri sunis bu’uura irra mukaa, margaa gogaa, fi cilaqqee kaa’uun xuraa’uu hin qaban. Lubbuun tokkoon tokkoon ishee abboommii Waaqayyoo irratti amanamtu taate amala addaa amantii keenya keessaa isa guyyaa Sanbataa torbaffaa ta’e ni hubatti. Mootummaan utuu akka Waaqayyoo ajajeetti Sanbata kabajee, jabeenya Waaqayyoo keessa ni dhaabata; amantii yeroo tokko qulqullootaaf kennamteefis ni falma. Garuu mootummaa bulchitootni Sanbata sobaa ni deeggaru; amantii isaanii kan amantii wajjin wal qabate kabaja ilma paaphaasummaa kanaa wajjin ni maku; Sanbata Gooftaan qulqulleessee eebbise, akka namni qulqulleessuudhaaf eeguuf adda baase, akka mallattoo Isaa fi saba Isaa gidduutti dhaloota kuma tokkoof ta’e sana irra ol ni kaasu. Makamuun hojii amantii fi hojii mootummaa sibiillii fi supheen bakka buufama. Tokkummaan kun humna waldoota kiristaanaa hunda ni laaffisa. Waldaa humna mootummaa uffisuun kun bu’aa hamaa ni fida. Namoonni jechuun ni danda’ama bakka obsa Waaqayyoo darbuu ga’anii jiru. Isaan humna isaanii siyaasa keessatti galchaniiru, paaphaasummaa wajjinis walitti dhufaniiru. Garuu yeroo tokko ni dhufa; yeroo sanatti Waaqayyoo warra seera Isaa fashalse adabuuf jira, hojii isaanii hamaanis of irra deebi’ee isaan irra ni bu’a.” Seventh-day Adventist Bible Commentary, volume 4, 1168.

Mul’ata kutaan torbaffaan kun mootummaa raajii Macaafa Qulqulluu kan dhumaa ti; innis mootummoonni torban kufanii akka jiran, mootummaa saddeettaffaan immoo tokkummaa sadiin ijaarame kan Roomii ammayyaa ta’e akka ta’e ifatti adda baasa. Yoo wabii jalqabaa mootummoota raajii Macaafa Qulqulluu irratti kennamu Daani’el boqonnaa lama ta’e, innis dhugumatti akkasuma yoo ta’e; egaa wabii dhumaa sun wabii jalqabaatiin ibsamuu qaba. Mootummoonni afur kan Daani’el boqonnaa lama keessatti jiran akkamitti mootummoota saddeet kan Mul’ata kutaa torbaffaa keessatti jiran waliin walii galuu danda’u?

Kanaafuu, yeroo itti fufnu yaadadhaa, Milleroonni seenaa isaanii bira darbanii ta’ee wwan raajii arguu hin dandeenye. Ergaan isaan hubatanii labsan dhufaatii lammaffaa Kiristoos akka mallattoo daandii itti aanu seenaa raajii adda baasee ibsa ture. Garuu yoo hubannoon Milleroootaa kan Roomaa akka mallattoo mul’ata seenaa raajii hundeessuuf dhaabbatuu fi akkasumas Daaniyaal boqonnaa lamaa lamaan isaanii dhugaa bu’uuraa Milleroootaa ta’an, kun mootummaa saddeet kan Mul’ata Yohaannis boqonnaa kudha torbaa keessatti ibsaman waliin akkamitti walii gala?

Yoo fakkaataa Daani’el boqonnaa lamaa bu’uuraa ta’uu isaa irratti shakkii yoo qabaattan, waan isin gochuu qabdan hundi chaartota jaar miyyaa duraanii 1843 fi 1850 ilaaluudha. Lamaanuu irratti fakkaatichi Daani’el boqonnaa lamaa mul’ifamee jira. Akkuma kanaan walqixa barbaachisaa ta’es, Ellen White chaartoonni lamaanis qajeelfama Waaqayyootiin fi karoora Isaa irratti hundaa’anii hojjetaman jedhee ibsiti.

“Mum dekhichi je 1843 cārṭṭi Prabhunka hasta dvārā nirdeṣita hoithilā, ebam tāhāku paribartana karājibā uchita nuheñ; je sañkhyāguḍika se yēpari chāhunthile, sēpari hiñ thilā; je tāñkara hasta tāhā upare thilā ebam kichhi sañkhyā madhyare thibā eka trutiku ācchādita karithilā, jēnā kehi madhya tāhā dekhī pārilā nāhiñ, yābat tāñkara hasta haṭāi deyā galā nāhiñ.” Early Writings, 74, 75.

ହଜାର ଆଠଶତ ପଚାଶର ଚାର୍ଟ ବିଷୟରେ ସତ କହିଥିଲେ:

“Ani Waaqayyo obboleessa Nicholsiin chaartii sana maxxansiisuu keessatti akka ture nan arge. Chaartii kana ilaalchisee Macaafa Qulqulluu keessatti raajjin akka jiru nan arge; chaartiin kun yoo saba Waaqayyootiif qophaa’e, tokkoof ga’aa taanaan kaaniifis ni ga’a; tokkoon chaartii haaraa safara guddaadhaan dibamee qophaa’e isa barbaade yoo ta’e, hundinuu akkuma sana baay’ee isa barbaadu.” Manuscript Releases, volume 13, 359.

Addunyaa keessaa mammaaksi durii tokko akkas jedha: “Dogoggorri karaalee hedduu qaba, dhugaan garuu tokko qofa qaba.” Namoonni akka Roomaan ammayyaa Mul’ata boqonnaa kudha torbaffaa keessatti mataa saddeettaffaa isa torban keessaa ta’e ta’uu ishee hin hubanneef dogoggoroonni garaagaraa hedduun hojii irra oolaniiru. Dogoggoroota sana keessaa tokko, kan hayyoonni amantii Adventistootaa fayyadaman, mootummaa seenaa keessatti jiran bifa dogoggoraatiin dhiheessuudha. Ani asitti mootummaa raajii Macaafa Qulqulluu keessatti ibsamanitti hin jedhu; isaan maqaa waamichaa lama garaagaraa qabu. Mootummoonni raajii Macaafa Qulqulluu keessatti ibsaman caqasa jalqabaa Dani’el boqonnaa lama keessatti ka’ame irratti hundaa’u; mootummaa seenaa keessatti jiran garuu Baabilooniin dura turan. Ellen White eenyutu mootummaa seenaa sana akka ta’an ifatti adda baasti; garuu hayyoonni amantii Adventistootaa dhugaa ba’umsa hafuuraan geggeeffame sana tuffatu, akkasumas tartiiba mootummaa seenaa keessatti jiran isa hubannaa akka Roomaan yeroo hunda saddeettaffaatti kaatuu fi torban keessaa ta’uu ishee dukkaneessu uumu. Garuu mul’ata sana kan hundeessu Roomaa dha.

Ti’ooloojii Adventismii fi Protestantismii gantummaa irraa kufe kan ta’an mootummoonni seenaa kan turan Gibxii, Asoor, Baabilon, Meedoo-Pheersiyaa, Giriikii, Roomaa fi kan itti aanu akka ta’e ni yaadu. Obboleettiin White mootummaa seenaa keessaa sadaffaa tokko akka jiru nu beeksisti; isaan garuu isa san dhiisuuf filatu. Mootummaa sana dhiisaa jiru moo, Hafuura Raajii dhiisaa jiru? Lamaan isaanii iyyuu.

“Seenaa saboota tokko tokkoon yeroo fi iddoo isaanii isaaniif ramadame qabatanii turan, utuu ofii isaanii hiika dhugaa isa isaan ragaa ba’an sana hin beekinitti, nu dubbata. Sabni hundi fi namni dhuunfaa har’a jiru hundinuu karoora Isaa guddaa keessatti iddoo tokko Waaqayyo irraa ramadameera. Har’a namoonni fi saboonni hundinuu qajeelcha harka Isa dogoggora tokko illee hin gooneen safaramu jiru. Hundumtuu filannoo mataa isaaniitiin mootummaa isaanii murteessaa jiru; Waaqayyos hundumaa kaayyoo Isaa raawwachuuf ol’aantummaan to’achaa jira.”

“Seenaa inni ani WAAQNI GUDDAAN, ani JEDHE, dubbii Isaa keessatti mallatteesse, qunnamtii tokko tokkoon walitti hidhuudhaan sansalata raajii keessatti, bara baraa darberraa

hamma bara baraa dhufuuttis, har’a adeemsa bara keessaa eessa akka jirru, akkasumas yeroo dhufu keessatti maal akka eegamu nutti hima. Wanti raajiin akka ta’uuf duraan dubbate hundinuu, hamma yeroo ammaa kanaatti, fuula seenaa irratti hordofamee mul’ateera; kanaafis wanti amma iyyuu dhufuuf jiru hundi tartiiba isaatiin akka raawwatamu mirkanaa’uu dandeenya.

“Badiin guutummaan bulchiinsota lafa irraa hundaa akka garagalfamanii kufan dubbii dhugaa keessatti ifatti raajii keessatti dubbatameera. Raajii yeroo mootummaa Israa’el isa dhumaa irratti murtiin Waaqaatiin labsame keessatti ergaan akkana jedhamee kennameera: ‘Akka Waaqayyo Gooftaan jedhuutti; gonfoo sana fuudhi, mootummaas irraa baasi: ... isa gad aanaa ol qabi, isa ol aanaa gadi deebisi. Ani isa garagalfadha, garagalfadha, garagalfadha; innis si’achi hin jiraatu, hamma Inni mirgi isaa ta’e sun dhufutti; anis isa Isaaf nan kenna.’ Hisqi’el 21:26, 27.

“Mootummaan Israa’el irraa buufame wal duraa duubaan mootummaa Baabiloon, Meedoo-Phaarsiyaa, Giriikii, fi Roomaatti darbe. Waaqayyo akkana jedha, ‘Kun hamma inni mirgi isaa ta’e sun dhufutti kana booda hin jiraatu; anis isaaf nan kenna.’”

“Yeroon sun dhi’oo dha. Har’a mallattoon yeroo akka nuti daandii balbala ta’e taateewwan gurguddaa fi ulfina qabeessa ta’an dura dhaabbanne mul’isu. Wanti biyya lafaa keenya keessa jiru hundinuu jeequmsa keessa jira. Fuula keenya durattis raajii Fayyisaa taateewwan dhufaatii Isaa dura ta’an ilaalchisee dubbate raawwatamaa jira: ‘Wars and rumors of wars ni dhageessu.... Sabni sabarratti, mootummaa mootummaa irratti ni ka’a; beelli, dhukkuboonni daddarboo, fi kirkirri lafaa iddoowwan adda addaa keessatti ni ta’u.’ Matthew 24:6, 7.”

“Ammaan kun yeroo warra lubbuudhaan jiran hundumaaf fedhii guddaa nama liqimsu qabu dha. Bulchitoonni fi namoonni mootummaa hogganan, namoonni iddoo amanamummaa fi aboo qaban keessa jiran, akkasumas dhiironni fi dubartoonni yaada qabeeyyii ta’an kan sadarkaa hundumaa keessaa, xiyyeeffannoon isaanii guutummaan guutuutti taateewwan nu marsanii jiran irratti dhaabbateera. Isaan hariiroo dhiphisaa fi boqonnaa hin qabne kan saboota gidduutti jiru ni ilaalu. Cimina humnaa qaama lafaa hundumaa qabachuuf deemaa jiru ni hubatu, akkasumas waan guddaa fi murteessaa ta’e tokko yeroo dhihoo keessatti raawwatamuuf akka jiru ni beeku—inniis addunyaan rakkoo guddaa dinqisiisaa tokkoo qarqara irra akka jirtu dha.”

“Amma maleekonni yeroo ammaa bubbee walitti bu’iinsaa qabatanii jiru; kunis addunyaan badiisa ishee dhufu irraa akeekkachiifamtutti akka hin bubbullee dha. Garuu obomboleettiin tokko walitti qabamaa jirti; isheenis lafa irratti dho’uuf qophoofteerti. Yeroo Waaqayyo maleekota Isaa bubbee sana akka gad dhiisan ajaju immoo, walitti bu’iinsa akkasii qalamaan kamiyyuu ibsuu hin dandeenye ni ta’a.

“Macaafni Qulqulluun, innis Macaafni Qulqulluun qofa, waa’ee wantoota kanaa ilaalcha sirrii kenna. As keessatti mul’ifaman agarsiisaawwan gurguddoo isa dhumaa seenaa addunyaa keenya keessatti ta’an, taateewwan amma iyyuu gaaddisa isaanii dursanii darbachaa jiran, sagaleen dhufaatii isaanii lafti akka hollattu, garaan namootaas sodaadhaan akka kufu godhu.” Education, 178–180.

Kutaan kun yeroo keenyaaf ifa baay'ee qaba; garuu wanti ani akeekuu barbaadu akka Obboleettiin White ifatti mootummaa seenaa keessatti Baabilon dura ture Israa'el akka ta'e adda baafttee mul'istuudha; Asoor miti. Mootummoonni seenaa warri theolojistoonni itti fayyadaman Israa'el akka mootummaa seenaatti keessaa hambisu; kunis humnaa fi ulfina mootummaa Solomoon mootichaa yeroo bulchaa ture keessatti hundeeffame sana utuu jiruu, akkasumas ragaa kallattiidhaan kennamee hafuura waxabajjii irraa karaa Hisqi'eelii fi Ellen White tiin gonfoon Israa'el gara Baabilonitti darbaame jedhu utuu jiruu ta'eera.

Yoo yaada'amee hafuuraa mootummoota seenaa irratti yoo hojii irra oolchinee, Israa'el mootummoota sana keessaa lakkaa'amu akka qabu ni argina. Israa'el, Asoorii fi Gibxi mootummoota seenaa kan mootummaa jalqabaa raajii Macaafa Qulqulluu ta'e Baabilon dura turanidha. Kanaafuu, mootummaa afraffaan “seenaa” Baabilon ture, shanaffaan Meedoo-Faarsi, ja'affaan Giriik, torbaffaan Roomaa waaqeffannaa waaqolii ture, saddeettaffaan immoo Roomaa paappaasii ture; isheenis torban keessaa turte, sababni isaas marsaa lammaffaa Roomaa waaqeffannaa waaqolii waan bakka buutuufi. Mootummoota seenaa wajjin yoo ilaalamu, Roomaan paappaasii saddeettaffaa dha; torban keessaas ni taati.

Daani'el boqonnaa torbaffaa keessatti mootummaawwan raajii Macaafa Qulqulluu bineensotaatiin bakka bu'anii argina. Baabilon leenca, isa boodaan immoo Medoo-Phaarsiin akka ayyaanaatti itti aaneedha. Inni sadaffaan Giriik akka saaphanaatti ture; achiis Roomaan akka bineensa “sodaachisaa fi hamaa” kan “ilkaan sibiilaa” qabuutti mul'ate. Bineensi hamaan kun, fakkii Daani'el boqonnaa lamaa wajjin walii galtee keessa ta'een, Roomaadha; isheen mootummaa afraffaa raajii Macaafa Qulqulluutti.

Warri Milleroootaa mootummaa afraffaa akka Room ta'e hubataniiru; kanaafis amala bineensa suukanneessaa sanaa akka kanaatti hubatanii, amala raajii-waloo hunda kan bineensichaa mootummaa afraffaatti qofa hojii irra oolchan. Isaan kutaa sana keessatti garaagarummaa Room warraaqa mootummaa Waaqeffannaa durii fi Room paappaasummaa gidduu jiru ni argan; garuu mootummaan shanaffaan raajii Macaafa Qulqulluu keessatti jiru hin mul'anneef, sababni isaas isaan sirriitti eerama jalqabaa mootummoota raajii Macaafa Qulqulluu akka bakka wabii isaanii itti fayyadamaniif. Haa ta'u malee, garaagarummaan Room lamaanii kutaa sana keessa jira; kunis garaagarummaa Room lamaanii akka mootummoota lamaatti bakka bu'an ilaaluuf nu dandeessisa. Garuu kun qabxiin amma ilaalaa jirru miti.

Akkas jedhe, Bineensi araffaan kun mootummaa araffaa lafa irratti ta'uuf jira; innis mootummaa hundumaa irraa adda ni ta'a; lafa guutuus ni nyaata, ni dhidhiita, caccabses ni bittinneessa. Gaanfonni kudhan mootummaa kana keessaa bahanu immoo mootota kudhan, kanneen ka'an, ta'uuf jiru; isa booddees kan biraan ni ka'a; innis warra duraa irraa adda ni ta'a; mootota sadii illee ni salphisa. Innis Isa Hundumaa Olta'aa irratti dubbii gurguddaa ni dubbata; qulqulloota Isa Hundumaa Olta'aa illee ni dadhabsiisa; yeroo fi seerota jijjiiruuf yaada; isaanis hanga yeroo tokkoo fi yeroo hedduutii fi walakkaa yeroo tokkootti harka isaatti ni kennamu. Garuu firdiin ni taa'a; mootummaa isaas hamma dhumaatti akka baduufii fi barbadaa'uuf aangoo isaa irraa ni mulqu. Daani'el 7:23–26.

Mootummaan afuraffaan Daani’el boqonnaa lammaffaa keessatti Roomaa dha. Gaanfowwan kudhan mootummaa Roomaa waaqeffannaa butaa bakka bu’an sana agarsiisu; akkasumas, Roomaan paaphaasummaa bara 538 keessatti to’annoo addunyaa fudhachuu isaa dura, mootummoota keessaa sadii irraa kaafamuu, yookaan buqqifamuu qabu turan. Sana booddee “gaanfi” “xinnichi” kan lakkoofsa saddeet keessatti ibsame, isa “ija akka ija namaa” qabu, akkasumas “afaan waan gurguddaa dubbatu” qabu, ni ka’a. Yoo mootummaan afuraffaan gaanfota kudhan qabaate, akkasumas gaanfi “xinnichi” gaanfota sana keessaa sadii bakka bu’uuf gaanfowwan sadii irraa kaafaman ta’e, yeroo gaanfowwan sadan irraa kaafamanitti gaanfowwan torba hafu; gaanfi xinnichis isa saddeettaffaa ta’a; sababiin isaas Roomaan yeroo hunda isa saddeettaffaa taatee kaati, torban sana keessaa taatee jirti. Boqonnaa kana keessatti waa’ee Roomaa yeroo ishee lamaan ilaalchisee ifni baay’een jira; garuu asitti nuti ragaa lammaffaa qofa dhiheessaa jirra; akka raajiitti akkuma seenaattis, Roomaan isa saddeettaffaa taatee kaati, torban sana keessas ti.

Boqonna saddeet keessatti bal’inni boqonnaa torbaffaa ni argama. Boqonni kun mootummaa raajii Macaafa Qulqulluu keessatti ibsaman ammas ni adda baasa; mootummaa jalqabaa, jechuunis Baabilon garuu dhiisa; yeroo Daani’eel mul’ata boqonnaa saddeetii fudhate Baabilon xumura isaatti baay’ee dhihaatee ture. Boqonnicha keessatti Meedoo-Pheershiyaan hoolaa korbeessa gaanfa lama qabuun bakka buufama. Giriikis immoo re’ee gaanfa tokko qabuun bakka buufama; gaanfi sun ni cabsa, gaanfa cabee sana keessaa immoo gaanfota afur ni baasa. Achiis Giriik booda “gaanfi xinnoon” ni dhufa; ammas gaanfi xinnoon mootummaa Roomaa bakka bu’a. Roomaan mootummaa Giriik irraa kallattiidhaan kan dhalate ta’uu baatus, kutaan sun gaanfa xinnoo sana akka keessaa gaanfota afur keessaa tokko irraa ba’eetti ni agarsiisa; gaanfota afur sunis mootummaan Giriik keessatti, gaanfi jalqabaa—kan Iskindir Guddichaa bakka bu’u—erga cabee booda ka’an. Roomaan sanyii Giriikotaa irraa hin turre; garuu addunyaa injifachuu kan jalqabe naannoo Giriik irraa ture; hiika sanaanis, keessaa gaanfota afur sana keessaa tokko irraa ba’eera.

Kanaafuu boqonnaa saddeeti keessatti ragaa lammaffaa kan boqonnaa torbaatiif ta’u argina. Meedoo-Pheershiyaan gaanfota lama qabdi turte, Giriik immoo tokko qabdi ture, ergasii ammoo gaanfota afur dabalataa qabde. Kunis gaanfota torba ta’a osoo kan Roomaa hin dhufin dura; sababiin isaa gaanfi xinnaan keessaa tokko irraa, jechuunis keessaa tokko gaanfota afur kan Giriik keessaa ba’e. Lama irratti tokko dabalachuun, achiis afur dabalachuun torba ta’a; achumaan booda Roomaan, jechuunis gaanfi xinnaan, isa saddeettaffaa ta’a, innis warra torbanii keessaa dha. Hubatamuu kan qabu, kutaa kana keessatti Roomaan keessaa tokko gaanfota Giriik irraa akka baatu ibsame kun, yeroo seenaa isaanii keessatti Miller fi warri isa wajjin hojjetan wal falmii raajii keessaa isa guddaa keessaa tokko akka isaan fuulduratti ittiin wal qabatan godheera.

പരൊട്ടസ്റ്റന്റുകൾ ആ ചരിത്രത്തിൽ, റോമിലെ ചെറിയ ക്രൈസ്തവർക്കായി കഴിയില്ലാത്ത ഉറപ്പുപറഞ്ഞു; കാരണം ആ പരവചനം ചെറിയ ക്രൈസ്തവർക്ക് രാജ്യത്തിന്റെ നാലു ക്രൈസ്തവുകളിൽ ഒന്നിന്റേതായി പുറപ്പെടുവിക്കുന്നതിനായി തീർച്ചപ്പെടുത്തിയിരുന്നു. അതിനാൽ, ആ ചെറിയ ക്രൈസ്തവർ ആന്റിയോകസ് എപ്പിസ്കോപ്പസിനെയെയാണ് പരതിനിധീകരിക്കുന്നതെന്ന് അവർ വാദിച്ചു; അവൻ

അലക്സാണ്ടർ മഹാന്റെ മരണാനന്തര വിഭജനത്തിനുശേഷം ചരിത്രധാരയിൽ തുടർന്നിരുന്ന സലയൂസിദ് രാജാക്കന്മാരിൽ ഒരാളായിരുന്നു. ഈ വിഷയത്തെക്കുറിച്ച് ഉള്ള മില്ല്വന്റെ ചരിത്രത്തിലെ വാദം അതരയും വലിയതായിരുന്നു; 1843-ലെ ചാർട്ടിൽ തന്നെ, ദാനിയേൽ ചറിയ കോമ്പ് ഗ്രീക്ക് രാജ്യത്തിന്റെ നാലു കോമ്പുകളിൽ ഒന്നിൽനിന്ന് വരുമ്പത് കണ്ടതിനാൽ അതിനെ റോമായി തിരിച്ചറിയാൻ കഴിയില്ലെന്ന പ്ലാടോസ്റ്റ്സ് ഉപദേശത്തിനതിരായ വാദം അവതരിപ്പിക്കപ്പെട്ടു; എന്തെന്നാൽ റോം ഗ്രീസിൽനിന്ന് ഉദ്ഭവിച്ചിരുന്നില്ല. ഈ വാദം ദാനിയേലിലെ റോം തിരിച്ചറിയപ്പെടുന്ന എല്ലാ ഭാഗങ്ങളെയും ബാധിച്ചു. ദാനിയേൽ പതിനൊന്നാം അധ്യായത്തിലെ പതിനാലാം വചനത്തിലുള്ള “നിന്റെ ജനത്തിലെ കവർച്ചകാർ” എന്നത് ആന്റിയോകസ് എപ്പിഫാനീസായിരിക്കണമെന്നതും പ്ലാടോസ്റ്റ്സ് നിലപാടിൽ ഉൾപ്പെട്ടിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് മില്ല്വന്റെുകൾ, സഹോദരി വന്റെ “കർത്താവിന്റെ കൈകൊണ്ട് നിർദ്ദേശിക്കപ്പെട്ടതും മാറ്റം വരുത്തരുതാത്തതും” എന്നു തിരിച്ചറിഞ്ഞ ആ ചാർട്ടിൽ, ആന്റിയോകസ് എപ്പിഫാനീസിനെക്കുറിച്ച് പരാമർശം ഉൾപ്പെടുത്തി; എന്തുകൊണ്ടാണ് അവൻ ആ നാലാമത്തെ രാജ്യമായിരിക്കാനാവത്തത് വ്യക്തമാക്കുന്നതിനായായിരുന്നു അത്. പരവാചകചരിത്രത്തിന്റെ ദർശനം സ്ഥാപിക്കുന്നത് റോമാണോ, അതോ ക്രിസ്തു ജനിക്കുന്നതിനും നൂറിലധികം വർഷങ്ങൾ മുമ്പ് മരിച്ചുപോയ ഒരു സലയൂസിദ് രാജാവോ, തന്റെ കരുശികപ്പെട്ടെലിൽ ക്രിസ്തുവിനതിരേ എഴുന്നേറ്റ് ശക്തിയെ പരതിനിധീകരിച്ചതോ?

Gaaffiin kaafamuu danda’u tokko, yoo Roomaan sanyii kallattiin Giriikii irraa dhalate hin taane, maaliif Daani’el keessatti Roomaan gaanfa Giriikii keessaa tokko keessaa ba’uu akka ta’e itti agarsiifame? Deebiin isaa, jalqabiin ol-ka’iinsa aangoo Roomaa naannoo duraan mootummaa Giriikii ture keessatti jalqabe; garuu maaliif raajichi karaa akkasii keessatti ibsamee wal-makaa sanaaf carraa akka kennu godhame?

Deebiin tokko yoo xiqqaate ni jira; inniis, barbaachisummaa bakka Roomeen itti ka’uu jalqabde hubachuu bira darbee, iccitiin Roomeen yeroo hunda saddeettaffaa ta’uu ishee fi torban keessaa ta’uun ishee akkamitti deebii argatu akka ta’e jedhu, Roomeen daangaa Giriikii wajjin walqabsiifamuudhaan deebii argata; kunis qabxii iccitichaa, jechuunis Roomeen torban keessaa ta’uu ishee, eeguuf. Iccitiin sun baay’ee barbaachisaa dha; ta’us, Milerootonni ilaalcha isaanii seenaa keessatti qabaniin yaad-rimee sana hubachuu gonkumaa hin danda’an turan. Dhugaan kunis, wabiiwwan chaartii 1843 irratti qofa utuu hin ta’in, chaartii 1850 irrattis jiran hundi mata-dureewwan Kallattiidhaan Dubbii Raajii Waaqayyoo keessatti kaafaman ibsan ta’uu isaanii, garuu wabii tokko qofti Antiochus Epiphanes humna Kiristoosiin morme miti jedhee cimsuun isaa, dabalamuun sun chaarticha irratti hiika guddaa akka qabu agarsiisa. Akkam nama gaddisiisaa dha, yeroo Adventizmiin hundee isaanii dhiisanii, har’a isaan humni lakkoofsa kudha tokkoo Daani’el

boqonnaa kudha tokkoo keessatti ibsame Antiochus Epiphanes dha, Roomee miti, jechuun barsiisuu isaanii! Amma isaan waan Milerootonni baay’ee jabinaan morman barsiisu; hamma falmii sana chaartii 1843 irratti mul’isanitti!

Mootummoonni seenaa keessatti jiran Roomeen saddeettaffaa taatee akka torban keessaa taate mul’isu. “Gaanfi xinnoon” boqonnaa torbaffaa keessatti “Isa Waan Hundumaa Olee irratti dubbii guguddaa dubbatu” sun saddeettaffaa ta’ee ka’a; innis torban keessaa dha. Gaanfonni boqonnaa saddeettaffaa keessatti jiranis Roomeen saddeettaffaa taatee akka torban keessaa taate mul’isu.

Mata-duree itti aanu keessatti Roomaa ammayyaa, akkuma Mul’ata boqonnaa kudha torbaffaa keessatti bakka buufametti, akkamitti saddeettaffaa taatee torban keessaa ta’u akka dandeessu ni ilaalla. Sana booda gara Daani’el boqonnaa lamaatti deebinee, mootummaa afur Daani’el boqonnaa lamaa—inni kun raajii Macaafa Qulqulluu keessatti yeroo mootummaawwan jalqabaaf caqasamanidha—akkamitti mootummaa saddeet Mul’ata boqonnaa kudha torbffaatti walii galu akka ta’e ni adda baafanna.